

Talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2025-2027 laadintaohje

Kunnanhallitus 19.08.2024 § 110
140/02.01.00/2024

Valmistelija talousasiantuntija Taina Koivisto

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talous ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea vuotta koskeva taloussuunnitelma, jonka ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Talousarviossa ja –suunnitelmassa on hyväksyttävä kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Kuntalain määräysten mukaan Lemin kunta ei pystynyt kattamaan kertynyttä alijäämää vuoden 2022 loppuun mennessä. Valtiovarainministeriö asetti kuntalaissa tarkoitetun arviointiryhmän toimikaudelle 10.10.2023-31.1.2024. Arviointiryhmän tehtävänä oli tehdä ehdotus kunnan asukkaiden palvelujen turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Lemin kunta toi esiin arviointiryhmän työn aikana useita erilaisia talouden tasapainottamistoimenpiteitä, jotka kohdistuvat vuosille 2024-2025. Toimenpiteet oli sisällytetty talousarvioon 2024 ja suunnitelmavuosille 2025-2026 euroina ns. tunnuslukutaulukkoihin.

Tulojen osalta euromääräisesti vaikuttavimmat tasapainottamistoimenpiteet koostuivat kunnallis- ja kiinteistöveroprosenttien korotuksista vuodelle 2024. Menojen osalta euromääräisesti vaikuttavimmat tasapainottamistoimenpiteet koostuvat vuosina 2024-2025 henkilöstön vähennyksistä (määräaikaista ja vakituisia), jotka koskevat talous- ja henkilöstöpalveluita; perusopetusta, varhaiskasvatusta, kirjastopalveluita sekä teknistä hallintoa. Näiden lisäksi henkilöstökuluja vähentävät lomautukset sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erillishankkeiden päättymiset, joihin on saatu opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksia (nettovaikutus ei siis kovin suuri).

Arviointiryhmä piti hyvänä ja kestäväenä sitä asiaa, että talouden tasapainottamistoimet ovat luonteeltaan rakenteellisia ja pysyviä, eikä esimerkiksi kertaluonteisia omaisuuden myyntejä. Ottaen huomioon talouden tasapainottamistoimenpiteiden mukainen kehitysarvio sekä muut kunnan toimintaympäristöön vaikuttavat tekijät, arviointiryhmä katsoi, että Lemin kunnalla on taloudelliset edellytykset asukkaiden palveluiden turvaamiseen itsenäisenä kuntana. Arviointiryhmän mukaan tämän edellytyksenä on, että Lemin kunta sitoutuu talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteuttamiseen ja sisällyttää ne taloussuunnittelukauden (2024–2026) talousarvioihin. Lähtökohtana on, että Lemin taseen kertynyt alijäämä tulee katetuksi viimeistään vuonna 2026.

Kuntalain 118 §:n mukaan talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat valtuuston päätöksiä toimenpiteistä. Lisäksi em. pykälän mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys toimenpiteiden toteutumisesta ja riittävydestä tilikaudella. Kunnan on saatettava selvitys valtiovarainministeriön tietoon tilikautta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Talousarvioennuste näyttää kuluvalle vuodelle tulosta 142 100 euroa ja kunnan taseessa on noin 454 000 euroa kattamatonta alijäämää. Kuluvan vuoden talousarvioennuste huomioiden vuosille 2025-2026 jää kattamatont alijäämää 311 900 euroa. jotta alijäämä tulisi katetuksi tulisi kumpanakin vuonna saavuttaa vähintään 160 000 euron tilikauden tulos.

Lemin kunnan taloussuunnittelussa on keskityttävä oman toiminnan mahdollisimman taloudelliseen järjestämiseen. Talousarviovalmistelu vuodelle 2025 tapahtuu tämän hetken toiminnan ja aiemmin tehtyjen ratkaisujen sekä jatkettava edelleen muutosneuvotteluissa sovittujen ratkaisujen toteuttamisessa. Neuvotteluihin liittyvät selvitykset tasapainotustoimista otetaan huomioon talousarvion laadinnassa, niiltä osin kun tasapainotustoimet on päätetty laittaa toimeenpantaviksi. Tuloarviot ja määrärahat tulee arvioida talousarvioehdotukseen realistiselta pohjalta. Talousarvion tulee pohjautua kunnanvaltuuston hyväksymään kuntastrategiaan ja siinä on huomioitava muut ratkaisut mm. valtuustoaloitteet, jos niillä on sitovia kustannusvaikutuksia.

Talousarvio 2025 raamia haastaa mm. palkkakustannuksissa sovitut korotukset. Tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi voi tulla muita sopimuskorotuksia, joiden suuruus ja ajankohta selviävät keväällä 2025 käytävissä neuvotteluissa. Talousarvioraamin laadinnan yhteydessä on tullut ilmi, että henkilöstön vähennykset tulevat toteutumaan vuonna 2025 vain kirjastopalveluissa ja teknisessä hallinnossa. Käytännössä kunnanhallituksen ja -valtuuston päätökset ovat jopa lisänneet palkkakustannuksia mm. sivistyksessä uusin viroin.

Valtionosuuksiin tulee merkittäviä muutoksia kuluvaan vuoteen verrattuna. Vuonna 2025 TE-uudistus lisää kuntien valtionosuuksia ja laajentaa kuntien tehtäväkenttää kasvattaen myös kuntatalouden toimintamenoja. Rakenteellinen muutos tulee verotulomenetysten korvauksiin, joiden taso putoaa tähän vuoteen verrattuna. Ensi vuodesta alkaen kunnallisvero tuottaa enemmän, kun ansiotulovähennys kunnallisverotuksesta poistuu ja verotulomenetyksiä on siten vastaavan verran vähemmän tarvetta kompensoida. Myös soteuudistuksen lopullinen lasku näkyy valtionosuuksissa. Raamin verotulot ja valtionosuudet on arvioitu VM:n ja Kuntaliiton ennusteiden avulla. Laskelmat päivittyvät budjettiriihen ja syksyn kuntatalousohjelman julkaisun jälkeen.

Hallintokuntia ohjeistetaan liitteenä olevalla talousarvion laadintaohjeella. Laadintaohjeessa on esitetty talousarvion valmistelun kannalta olennaisia huomioon otettavia tekijöitä.

Esittelijä	vs. Kunnanjohtaja Tommy Vesterlund
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää hyväksyä liitteenä olevan talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2025–2027 laadintaohjeen hallintokuntien ja tilivelvollisten noudatettavaksi.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.